

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

КОЛОСКОВА ЯНА ІГОРІВНА

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ В УКРАЇНІ**

Спеціальність: 074 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах трансформаційних перетворень Україна зіштовхнулася зі значними соціально-економічними проблемами, що призвели до зниження життєвого рівня українських родин, появи таких негативних явищ, як соціальне сирітство, дитяча безпритульність та низка інших проявів, пов'язаних із життям сучасної молоді. Вирішення цих питань останнім часом ускладнилось також через війну з Російською Федерацією.

У цьому контексті важливим є зосередження уваги на проблемах забезпечення соціальних гарантій і соціального захисту дітей та молоді, створення умов для їх адаптації в складному соціальному середовищі, що потребує суттєвого удосконалення системи державного управління, зокрема у площині організації ефективної соціальної роботи з дітьми та молоддю, а також підвищення дієвості соціальної функції держави загалом. Необхідно констатувати, що сучасний стан наукової розробки проблеми модернізації діяльності органів державного управління у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні є недостатнім.

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретичні засади державного управління, які стали основою магістерської роботи, розроблені у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема: В. Авер'янова, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, В. Дзюндзюка, О. Руденко, В. Князева, О. Кулініча, В. Малиновського, А. Мельника, Н. Мельтюхової, Н. Нижник, О. Оболенського, В. Тертички, П. Петровського, М. Говлета, Т. Парсонса, М. Рамеша та інших. У площині дослідження специфіки соціальної роботи як напряму соціальної політики значної уваги заслуговують дослідження Є. Бородіна, А. Капської, М. Кравченко, Л. Кривачук, Е. Лібанової, О. Мордань, О. Палій, І. Парубчака, Т. Семигіної, В. Скуратівського, П. Шевчука та інших.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є детальний аналіз та розробка науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю в Україні.

Для досягнення визначеної мети дослідження визначено такі **завдання**:

– дослідити та узагальнити стан розробленості проблематики у науковій літературі вітчизняними та зарубіжними вченими;

– здійснити аналіз зарубіжного досвіду у сфері державного управління соціальною роботою та визначити можливі напрями його адаптації в Україні;

– розкрити механізми управління соціальною роботою з дітьми та молоддю, висвітлити особливості її інституційного та організаційно-правового забезпечення на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях;

– з'ясувати інноваційні тенденції підготовки соціальних працівників у сфері роботи з дітьми та молоддю;

– визначити напрями оптимізації системи управління сферою соціальної роботи дітьми та молоддю;

– вказати шляхи модернізації інституційного механізму державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю.

Об'єкт дослідження – процес державного регулювання у сфері соціальної роботи з дітьми в Україні.

Предметом дослідження є механізми державного регулювання соціальною роботою з дітьми в Україні

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є система загальнонаукових та спеціальних наукових методів, здатних забезпечити реалізацію визначених завдань. У процесі дослідження було використано: системний підхід (з метою комплексного аналізу функціонування системи соціальної роботи з дітьми); структурно-функціональний (для з'ясування змісту та функцій відповідних суб'єктів здійснення соціальної роботи з метою забезпечення їх ефективної співпраці та чіткої координації діяльності); порівняльний (для виявлення спільних та відмінних рис у державному управлінні соціальною роботою зарубіжних країн).

До спеціальних методів, що використовувалися у процесі дослідження, належать: статистичний, соціологічний (для аналізу сучасного стану системи соціальної роботи з дітьми, діагностики функціонування інституту фахівців із соціальної роботи в Україні), прогнозування (для обґрунтування шляхів удосконалення механізмів державного регулювання соціальною роботою з дітьми в Україні).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автор здійснив спробу комплексно та всебічно здійснити дослідження питання механізмів державного регулювання соціальною роботою з дітьми в Україні.

Практичне значення. Розроблені в дослідженні теоретичні положення доведені до рівня конкретних пропозицій можуть бути реалізовані у вітчизняній практиці сфери державного регулювання соціальною роботою з дітьми в Україні.

Структура та обсяг магістерської роботи. Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і літератури, який налічує 104 найменування. Загальний обсяг роботи складає 113 сторінок, із них 95 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У **першому розділі** «*Теоретичні засади державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю*» охарактеризовано проблематику та джерельну базу дослідження державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю в Україні.

Підрозділ 1.1. «Соціальна робота з дітьми та молоддю як об'єкт державного управління» присвячений аналізу стану наукової розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній літературі.

Встановлено, що дослідження теоретичних основ державного управління соціальною роботою та механізмів їх реалізації знайшли поглиблене наукове обґрунтування у працях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема Л. Кривачук, П. Шевчука, В. Дереди, А. Халецької, Я. Бордіян та інших. Закордонний досвід соціальної роботи з дітьми та молоддю досліджували К. Дубич, І. Дудова, Л. Ярова.

Зроблено висновок, що під соціальною роботою розуміється професійна діяльність соціальних інституцій, державних і недержавних організацій, груп і окремих індивідів із

надання допомоги у здійсненні успішної соціалізації особам чи групам людей у випадках, коли за відсутності належних умов у суспільстві або особистих вад їх соціалізація утруднюється, призупиняється або відбувається у зворотному напрямі (десоціалізація). При цьому соціальна робота є своєрідною взаємодією між об'єктом і суб'єктом, результатом якої є допомога людям у вирішенні життєвих проблем. А суб'єктами соціальної роботи виступають: органи місцевого самоврядування і відповідні установи (відділ у справах сім'ї та молоді, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (ЦСССДМ), заклади соціального обслуговування (ЗСО), служби у справах дітей (СуСД) та інші; церква, недержавні організації, благодійні фонди, приватні особи; соціальні педагоги та соціальні працівники тощо.

У підрозділі 1.2. *«Законодавча та нормативно-правова база управління соціальною роботою з дітьми та молоддю в Україні»* проаналізовано існуючу законодавчу базу даного питання.

З'ясовано, що важливим складником державної політики у сфері соціально-правового захисту населення є законодавче забезпечення прав дітей та молоді, а саме; вдосконалення наявних або створення нових механізмів реалізації усіх нормативно-законодавчих актів, пов'язаних із відповідними ратифікованими міжнародними документами. Положення Конституції України та законодавчих актів спрямовані на захист прав людини і громадянина. Закріплені конкретні орієнтири державної політики у сфері соціального захисту, що пов'язуються з досягненням гідного життєвого рівня громадян в державі. Національна система соціального захисту спрямована на вирішення соціальних проблем. Однак для ефективного функціонування цієї системи повинні бути економічні умови, адже як реальне втілення задекларованих положень, так і їх подальша оптимізація залежить від фінансування, що можливе тільки при достатньому рівні економічного розвитку.

Зроблено висновок, що чинна нормативна база у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю потребує удосконалення, зокрема щодо розроблення дієвого механізму реалізації задекларованих прав та гарантій дітей та молоді.

У підрозділі 1.3. *«Зарубіжний досвід у сфері державного управління соціальною роботою»* вивчено та проаналізовано адаптацію позитивного зарубіжного досвіду даної сфери.

Вказано, що у кожній країні існує своя специфіка щодо здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю, яка враховує культурні та історичні особливості, рівень економічного розвитку та модель соціального захисту. Європейські країни, що залучились до механізмів реорганізації форм виховання ДС у минулому столітті, мають певні проблеми з подоланням дитячого сирітства й на сучасному етапі. Кожна країна намагається адаптувати наявний досвід до своїх реалій.

Зроблено висновок, що досвід зарубіжних країн передбачає різні механізми управління соціальною роботою. Більшість держав має схожу практику впровадження політики деінституціалізації, проте майже кожна країна, залучаючи зарубіжний досвід, адаптує його до своїх реалій.

У другому розділі *«Реалізація механізмів державного управління у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні»* визначені основні механізми функціонування центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а також досліджено тенденції підготовки соціальних працівників у сфері роботи з дітьми та молоддю.

У підрозділі 2.1. «Адміністрування галузі соціальної роботи з дітьми та молоддю на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях» визначено, що з метою забезпечення належних умов для реалізації громадянських, економічних, соціальних та культурних прав дітей в Україні, беручи до уваги необхідність особливого піклування про дитину в Україні вперше запроваджено інститут Уповноваженого Президента України з прав дитини та створено в Адміністрації Президента України відповідне Управління забезпечення діяльності Уповноваженого Президента України з прав дитини. Уповноважений з питань дитини забезпечує здійснення Президентом України конституційних повноважень щодо забезпечення додержання прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері.

Зроблено висновок, що здійснення ефективної соціальної роботи вимагає чіткої координації діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, ГО. Соціальна робота з дітьми та молоддю, ДС та ДПБП(О) має базуватися на інтеграції зусиль, засобів та можливостей різних державних організацій, інституцій громадянського суспільства на всіх рівнях, враховуючи особливості суспільно-економічних процесів.

У підрозділі 2.2. «Організаційний та правовий механізми функціонування центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді» показано, що на сучасному етапі розвитку України важливим завданням є створення відповідної правової бази захисту прав і законних інтересів дітей, яка б повною мірою відповідала міжнародним стандартам, забезпечувала реалізацію прав кожної дитини та передбачала механізм захисту цих прав у разі їх порушення. Дотримуючись ратифікованих міжнародних конвенцій, Україна повинна виконувати зобов'язання щодо поліпшення захисту прав та інтересів дітей, охорони їх здоров'я, забезпечення добробуту.

З'ясовано, що зростаюча кількість переселенців з дітьми спричинила низку нових соціальних проблем, вирішення яких потребує організації ефективної соціальної та гуманітарної допомоги в регіонах держави. Зміна такої ситуації вимагає покращення координації та взаємодії ключових інституцій, відповідальних за соціальний захист та опіку дітей та молоді. Зокрема, відповідного вдосконалення потребують правові та організаційні аспекти діяльності ЦСССДМ у контексті реалізації Плану заходів на 2013-2016 рр. відповідно до Стратегії реформування системи надання соціальних послуг сім'ям з дітьми.

У підрозділі 2.3. «Інноваційні тенденції підготовки соціальних працівників у сфері роботи з дітьми та молоддю» показано, що Україна обрала шлях розвитку і реформування соціальної сфери, що базується на відповідності напрямів та технологій соціальної роботи сучасним змінам, які реалізуються завдяки діяльності соціальних працівників. Зміни, які відбуваються в соціально-політичній, соціально-економічній, інформаційно-технологічній, соціально-педагогічній та інших сферах, і пов'язаний з ними динамізм підвищують значення підготовки соціальних працівників щодо відповідності її організації та науково-методичного забезпечення. Підготовка соціальних працівників для роботи з дітьми та молоддю й досі переживає складний етап свого розвитку, потребує оновлення і корегування стратегічних і тактичних завдань з урахуванням сучасних та перспективних вимог суспільства.

Зроблено висновок, що в Україні є можливість пошуку сукупних умов для реалізації оновлення підготовки соціальних працівників (нормативно-правові, навчально-методичні, соціально-педагогічні, психолого-педагогічні, організаційно-управлінські), які

повинні створити належне функціонування освітнього інноваційного середовища.

У третьому розділі «Шляхи удосконалення механізмів державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю» вказані основні напрямки оптимізації та покращення роботи у сфері механізмів державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю в Україні.

У підрозділі 3.1. «Напрями оптимізації системи управління сферою соціальної роботи дітьми та молоддю» з'ясовано, що на сьогодні актуальним залишається питання щодо відповідного вдосконалення державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю, що повинно бути спрямовано на профілактику соціального сирітства, розроблення комплексних соціальних послуг для ДПБП(О) та сімей з дітьми, які опинилися в СЖО. Це вимагає упровадження нових технологій соціальної роботи з такими дітьми та сім'ями.

Визначено, що відповідного удосконалення потребує структура і правовий статус СуСД в частині розширення повноважень з метою забезпечення реального дотримання конституційних прав дітей та недопущення звуження їх змісту та обсягу, для покращення механізму профілактики дитячої злочинності, а також збереження та реалізації прав ДС та ДПБП(О). Станом на кінець 2016 року можна зробити висновок або припущення, що Міністерство соціальної політики України не ставить серед пріоритетів питання профілактичних заходів, а кошти на ці потреби виділяються за залишковим принципом. Ще одним прикладом неякісної державної політики є відсутність коштів на програму Молодіжного житлового кредитування, пільгові кредити для осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Тому питання формування єдиного підходу та шляхів оптимізації управління системи соціального захисту на місцевому рівні стоїть доволі гостро, особливо зараз, під час створення чи функціонування об'єднаних територіальних громад.

У підрозділі 3.2. «Розробка моделі механізмів державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю» пропонується комплекс механізмів, що передбачає функціонування правового, інституційного, організаційного та фінансового механізмів. Щодо інституційного механізму взаємодії, який виконує функцію з'єднувальної ланки між виокремленими підсистемами, то його основне призначення полягає у забезпеченні дієвої співпраці органів державної влади з громадськими організаціями.

У межах запропонованої структурно-функціональної моделі комплексу механізмів державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю в Україні передбачено групу механізмів та структурних елементів, які мають прямі та зворотні впливи і кожен з яких є окремим механізмом, який виконує свої функції, перебуваючи у безпосередній взаємодії з іншими. Функціонування цих механізмів і становить структурно-функціональну модель комплексу механізмів державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю, що повинно сприяти:

- проведенню діагностики стану проблем дітей і молоді на регіональному та місцевому рівнях;
- науково-методичному, інформаційному та фінансовому забезпеченню організацій та установ, що здійснюють соціальну роботу з дітьми та молоддю;
- забезпеченню соціальної підтримки дітей та молоді на регіональному (місцевому) рівні з метою подолання кризових ситуацій;
- наданню соціальної допомоги та створенню необхідних умов, що забезпечують

права дітей та молоді, і їх можливості для саморозвитку;

- здійсненню моніторингу виконання рішень органів виконавчої влади суб'єктами соціальної роботи з дітьми та молоддю.

Отже, практична реалізація соціальної роботи повинна ґрунтуватися на використанні відповідної структурно-функціональної моделі соціальної роботи, що обумовлюється конкретними цілями, потребами споживача послуг, можливостями як самої особи, так і працівника соціальної служби, доцільністю застосування ефективних методів і технологій роботи, стратегії її реалізації, наявністю відповідного ресурсного забезпечення, визначенням конкретних часових меж та впливом інших чинників.

У підрозділі 3.3. «Модернізація інституційного механізму державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю» визначено, що важливим напрямом удосконалення системи державного управління, зокрема, у площині здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю, є співпраця органів державної влади з ГО. Реалізація ефективної державної політики, спрямованої на захист прав дітей та молоді, є неможливою без налагодженого дієвого механізму модернізації взаємодії між органами державної влади та громадськими об'єднаннями. Згідно з діючим законодавством органи державної влади разом з ГО повинні брати активну участь у виробленні і реалізації соціальних програм (проектів, заходів) державної політики. Від рівня їх конструктивної взаємодії повною мірою залежить, зокрема, ефективність здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю.

Зазначено, що в останні роки вона зазнала суттєвих змін. Однією з них є зростання активності ГО та їх впливу у різних сферах життя суспільства. Зокрема, важливими формами цього є:

- підтримка діяльності різних за спрямуванням ГО, зокрема, дитячих, молодіжних, студентських та інших формувань;
- розробка механізму розміщення та укладання договорів державного замовлення;
- створення асоційованих структур (державно-громадські, громадсько-державні фонди, асоціації і т.п.), які мають визначене коло завдань і створюються за принципом цільового підходу для їх досягнення та вирішення;
- проведення цілеспрямованої політики з підготовки кадрів та взаємного навчання державних службовців, посадових осіб і спеціалістів органів місцевого самоврядування, представників інститутів громадянського суспільства навичкам і практиці роботи в партнерстві один з одним.

Зроблено висновки, що ключовим в удосконаленні державного управління у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю має бути об'єднання зусиль держави та суспільства, зокрема, державних органів та органів місцевого самоврядування з питань реалізації соціальної роботи та громадських організацій. Саме в цьому і полягає специфіка модернізації механізму взаємодії державних і недержавних суб'єктів здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю. Наявність такої налагодженої взаємодії виступає лише критерієм ефективного реформування системи державного управління, та чіткої відповідності стратегічним національним інтересам нашої держави.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведено нове вирішення актуального наукового завдання з

обґрунтування теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо механізмів державного регулювання сфери соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні. Результати дослідження дають підстави сформулювати висновки і рекомендації, що мають теоретичне та практичне значення.

У результаті дослідження зроблено наступні висновки:

1. З'ясовано, що проблематика соціальної роботи є предметом численних наукових досліджень, проте недостатньо опрацьованими є підходи щодо діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю, її практичної реалізації в частині міжвідомчої співпраці, інституційного та ресурсного забезпечення, оптимізації мережі соціальних установ та закладів, які опікуються проблемами вразливих категорій дітей. Дослідження теоретичних основ державного управління соціальною роботою та механізмів їх реалізації знайшли поглиблене наукове обґрунтування у працях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема Л. Кривачук, П. Шевчука, В. Дереди, А. Халецької, Я. Бордіян та інших. Закордонний досвід соціальної роботи з дітьми та молоддю досліджували К. Дубич, І. Дудова, Л. Ярова.

Таким чином, під соціальною роботою розуміється професійна діяльність соціальних інституцій, державних і недержавних організацій, груп і окремих індивідів із надання допомоги у здійсненні успішної соціалізації особам чи групам людей у випадках, коли за відсутності належних умов у суспільстві або особистих вад їх соціалізація утруднюється, призупиняється або відбувається у зворотному напрямі (десоціалізація)

2. Аналіз та узагальнення зарубіжного досвіду таких держав як Франція, США, Великобританія, Німеччина, Швеція, Польща дає підстави стверджувати, що більшість зарубіжних країн загалом мають схожу практику державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю, проте соціально-економічні та історично-культурні особливості кожної із країн передбачають використання відповідних механізмів її здійснення. Визначено, що важливим напрямом адаптації зарубіжного досвіду в Україні є практика підтримки альтернативних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема функціонування фостерної сім'ї та запровадження моделі патронатної сім'ї як інноваційної форми соціальної роботи, що віднайшло своє реальне впровадження саме у пріоритетності біологічної сім'ї у вихованні дитини та стимулювання розвитку сімейних форм опіки, серед підвидів тимчасового перебування перевага надається саме прийомній родині.

Позитивним є використання міжнародного досвіду в побудові відносин між державою й третім сектором громадянського суспільства, залучення допомоги міжнародних фондів, благодійних організацій. Це є важливим механізмом, що дозволяє підвищити зусилля держави та громадськості в реалізації як превентивних методів вирішення соціально-психологічних, економічних проблем сім'ї, так і адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (опіки) в українському суспільстві. Однак безпосередньо переносити вищезначений досвід в Україну не цілком доцільно. Для цього необхідно врахувати об'єктивні та суб'єктивні передумови формування та розвитку Української соціальної держави.

3. На підставі аналізу функціонування системи соціальної роботи з дітьми та молоддю визначено низку актуальних проблем: недостатньо чітка координація та взаємодія ключових інституцій, відповідальних за захист прав дітей в Україні; відсутність

дієвого механізму забезпечення реалізації та контролю за виконанням норм законодавства про права дитини; неефективність співпраці з громадськими організаціями в частині використання їх досвіду та потенціалу у здійсненні соціальної роботи з дітьми та молоддю; відсутність національної бази даних потенційних прийомних батьків; поява нової уразливої групи дітей, які потребують особливого соціального захисту внаслідок військових дій на Сході України та пов'язані з переміщенням з тимчасово окупованих територій.

4. Україна обрала шлях розвитку і реформування соціальної сфери, що базується на відповідності напрямів та технологій соціальної роботи сучасним змінам, які реалізуються завдяки діяльності соціальних працівників. Зміни, які відбуваються в соціально-політичній, соціально-економічній, інформаційно-технологічній, соціально-педагогічній та інших сферах, і пов'язаний з ними динамізм підвищують значення підготовки соціальних працівників щодо відповідності її організації та науково-методичного забезпечення. Підготовка соціальних працівників для роботи з дітьми та молоддю й досі переживає складний етап свого розвитку, потребує оновлення і корегування стратегічних і тактичних завдань з урахуванням сучасних та перспективних вимог суспільства.

Перехід існуючої системи підготовки соціальних працівників у якісно новий стан потребує реалізації певних завдань відповідно до світових, європейських і національних тенденцій соціальної роботи та фахової підготовки соціальних працівників таких як:

- переоцінка традиційних чинників розвитку підготовки майбутніх соціальних працівників;
- переосмислення теорії та практики соціальної роботи як механізму позитивних змін у суспільстві;
- спрямованість програм підготовки на відповідність соціально-економічним, соціально-політичним і соціокультурним тенденціям та перспективам розвитку соціальної роботи;
- стрімке оновлення системи знань через перегляд змісту, форм та методів навчання соціальної роботи;
- створення умов для належного функціонування освітнього інноваційного середовища;
- сприяння вибору форм та методів підвищення кваліфікації викладачів дисциплін соціального спрямування.

Таким чином, визначено організаційні напрями реалізації оновлення підготовки соціальних працівників за такими критеріями: підвищення якості навчання (моделювання, прогнозування та стратегія розвитку освітнього інноваційного середовища, науково-методичний та управлінський супровід навчального процесу за новітніми досягненнями педагогічної науки); інноваційність змісту, форм та методів навчання (впровадження навчальних програм, орієнтованих на інноваційні методи в системі освіти та соціальної роботи; впровадження нових організаційних форм навчальної та позанавчальної діяльності студентів), інтеграція та партнерство (залучення державних та недержавних закладів до співпраці; заохочення творчих ініціатив, науково-дослідної діяльності; просування проектів та ініціатив); відповідність викладачів сучасним вимогам (створення умов для підвищення кваліфікації, надання можливості вибору змісту та форм проходження кваліфікації).

5. На сьогодні актуальним залишається питання щодо відповідного вдосконалення

державного управління соціальною роботою з дітьми та молоддю, що повинно бути спрямовано на профілактику соціального сирітства, розроблення комплексних соціальних послуг для ДПБП(О) та сімей з дітьми, які опинилися в СЖО. Це вимагає упровадження нових технологій соціальної роботи з такими дітьми та сім'ями.

Опіка та піклування є особливою формою державної турботи про дітей, які в силу різних причин залишилися без батьківського піклування. В умовах економічної та фінансової кризи, зростання рівня бідності, проблеми захисту прав ДС та ДПБП(О) набувають ще більшої актуальності. Аналізуючи діяльність органів опіки та піклування, слід вказати на недосконалість як чинного законодавства, так і організації діяльності системи державних органів, на яких покладено функції захисту прав і свобод дитини. Водночас існує неузгодженість вітчизняної нормативної бази з європейськими стандартами, що значно погіршує практику і рівень гарантування прав і свобод дитини. Безперечно, базовим принципом, на якому має ґрунтуватися діяльність органів опіки та піклування є захист прав та свобод дитини, забезпечення її інтересів.

Отже, відповідного удосконалення потребує структура і правовий статус СуСД в частині розширення повноважень з метою забезпечення реального дотримання конституційних прав дітей та недопущення звуження їх змісту та обсягу, для покращення механізму профілактики дитячої злочинності, а також збереження та реалізації прав ДС та ДПБП(О). Станом на кінець 2017 року можна зробити висновок або припущення, що Міністерство соціальної політики України не ставить серед пріоритетів питання профілактичних заходів, а кошти на ці потреби виділяються за залишковим принципом. Ще одним прикладом неякісної державної політики є відсутність коштів на програму Молодіжного житлового кредитування, пільгові кредитів для осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Тому питання формування єдиного підходу та шляхів оптимізації управління системи соціального захисту на місцевому рівні стоїть доволі гостро, особливо зараз, під час створення чи функціонування об'єднаних територіальних громад.

6. Важливим напрямом удосконалення системи державного управління, зокрема, у площині здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю, є співпраця органів державної влади з ГО. Реалізація ефективної державної політики, спрямованої на захист прав дітей та молоді, є неможливою без налагодженого дієвого механізму модернізації взаємодії між органами державної влади та громадськими об'єднаннями. Згідно з діючим законодавством органи державної влади разом з ГО повинні брати активну участь у виробленні і реалізації соціальних програм (проектів, заходів) державної політики. Від рівня їх конструктивної взаємодії повною мірою залежить, зокрема, ефективність здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю.

Забезпечення функціонального зв'язку між державними і недержавними суб'єктами, надання державній політиці більшої легітимності, забезпечення її прозорості та розширення громадської підтримки є необхідними умовами успішної реалізації державної політики. З метою активізації здійснення послідовної політики держави у соціальній сфері місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування мають якнайширше залучати громадськість до процесу здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю.

Модернізація інституційного механізму взаємодії державних і недержавних суб'єктів соціальної роботи з дітьми та молоддю повинна базуватись на системному

принципі, передбачати взаємну відповідальність як органів державної влади, органів місцевого самоврядування, так і ГО за ефективне здійснення соціальної роботи.

Основними напрямами модернізації та оптимізації механізму взаємодії державних і недержавних суб'єктів соціальної роботи з дітьми та молоддю необхідно визначити такі:

- удосконалення нормативно-правового регулювання в частині забезпечення умов для налагодження взаємовідносин;
- покращення механізму фінансування шляхом переказування коштів з бюджетних установ соціальної сфери в ГО, які функціонують в системі надання соціальних послуг;
- запровадження практики двосторонніх договорів між інститутами влади і ГО у соціальній сфері;
- удосконалення механізму соціального замовлення шляхом залучення ресурсного потенціалу ГО;
- налагодження дієвої комунікації між суб'єктами здійснення соціальної роботи, координація спільних заходів;
- залучення ГО до розробки, виконання й громадської експертизи проектів законодавчих актів і програм соціального розвитку;
- створення різних спільних консультативно-дорадчих органів, експертних рад, комісій, груп;
- покращення системи моніторингу та оцінки ефективності взаємодії;
- підтримка громадських ініціатив, посилення співпраці у розробці та реалізації соціальних програм, проектів.

Отже, ключовим в удосконаленні державного управління у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю має бути об'єднання зусиль держави та суспільства, зокрема, державних органів та органів місцевого самоврядування з питань реалізації соціальної роботи та громадських організацій. Саме в цьому і полягає специфіка модернізації механізму взаємодії державних і недержавних суб'єктів здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю. Наявність такої налагодженої взаємодії виступає лише критерієм ефективного реформування системи державного управління, та чіткої відповідності стратегічним національним інтересам нашої держави.

АНОТАЦІЯ

Колоскова Я.І. Механізми державного регулювання сфери соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2019.

В умовах трансформаційних перетворень Україна зіштовхнулася зі значними соціально-економічними проблемами, що призвели до зниження життєвого рівня українських родин. У цьому контексті важливим є зосередження уваги на проблемах забезпечення соціальних гарантій і соціального захисту дітей та молоді.

Об'єкт дослідження – процес державного регулювання у сфері соціальної роботи з дітьми в Україні. Предметом дослідження є механізми державного регулювання соціальною роботою з дітьми в Україні.

У процесі дослідження було з'ясовано, що ключовим в удосконаленні державного управління у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю має бути об'єднання зусиль держави та суспільства, зокрема, державних органів та органів місцевого самоврядування

з питань реалізації соціальної роботи та громадських організацій.

Ключові слова: державне регулювання, соціальна робота, діти, молодь, громадські організації.

SUMMARY

Koloskov Ya.I. Mechanisms of state regulation of the sphere of social work with children and youth in Ukraine - Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «Master». Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2019.

In the context of transformational transformations, Ukraine faced significant socio-economic problems, which led to a decrease in the standard of living of Ukrainian families. In this context, it is important to focus on the problems of providing social guarantees and social protection for children and young people.

The object of research is the process of state regulation in the field of social work with children in Ukraine. The subject of the study is the mechanisms of state regulation of social work with children in Ukraine.

Today in Ukraine there is a decline in the standard of living of Ukrainian families, the appearance of such negative phenomena as social orphanhood, child homelessness and a number of other manifestations associated with the life of modern youth. The solution of these issues has recently been complicated by the war with the Russian Federation.

An urgent issue is the creation of conditions for the adaptation of children and young people in a complex social environment, which requires significant improvement of the state administration system, in particular, in the area of organizing effective social work with children and youth, as well as increasing the effectiveness of the social function of the state as a whole.

The study found that the key to improving public administration in the field of social work with children and young people should be the unification of the efforts of the state and society, in particular, state and local self-government bodies on the implementation of social work and civic organizations.

Key words: state regulation, social work, children, youth, public organizations.